

Opprydding i spredt avløp i spredt bebyggelse. Erfaringer fra Ringeby kommune

Av Marcel van der Velpen

Marcel van der Velpen er avdelingsingeniør VVAR i Ringeby kommune.

Ringeby kommune ble spurt om å dele erfaringer som er gjort med opprydding i spredt avløp så langt. Ringeby kommune har et relativt beskjeden antall avløpsanlegg: totalt 1008 mindre avløpsanlegg (såkalte «kapittel 12» anlegg). Av disse anlegg er det 56 tette tanker, 146 anlegg som er tilknyttet hytter og 806 anlegg som er tilknyttet bolig, hvorav 5 minirensaneanlegg. Ser vi kun på anlegg som har en infiltrasjonsløsning så er det omtrent 800 avløpsanlegg som bruker en slags infiltrasjonsgrøft, synkekum eller annen kreativ løsning.

Når vi ser på kategorien som bruker infiltrasjon, så er stort sett de fleste av disse etablert under eller etter Mjøsaksjonen som foregikk på 1980-tallet. Levetida på slike anlegg er antatt å være 20-25 år, og dermed kan vi si at infiltrasjonsanlegg etablert før 1992 er modne for utskiftning.

Det kan være vanskelig å forklare en avløpsanleggseier at han eller hun må utbedre anlegget sitt fordi renseevnen for fosfor er borte, eller i beste tilfelle er redusert. Hydraulisk sett fungerer gjerne slike anlegg, men om fosfor og nitrogen blir fjernet til et nivå som forurensningsloven eller Forskrift om begrensning av forurensing krever, er en annen sak.

Og dermed står vi foran en utfordring. En tett tankløsning for svartvann eller inn- og utløpsvann på et minirensaneanlegg er relativt enkelt å vurdere. Men hvordan en 30 år gammel infiltra-

sjonsgrøft fungerer med hensyn til evnen å rense for fosfor og nitrogen, samt bryte ned bakterier, er noe helt annet. Og det er ikke kun vi som kommunale saksbehandlere som har utfordringer med slike vurderinger.

Men kommunen er pålagt å føre tilsyn også på slike anlegg. Det er derfor viktig å ha en plan for dette arbeidet. En oppryddingsplan eller handlingsplan for mindre avløpsanlegg er derfor et nyttig redskap i denne sammenheng. I tillegg til en oppryddingsplan er det nødvendig med kunnskap om mindre avløpsanlegg. Ringeby kommune er så heldig å ha to saksbehandlere som har kursing i fagfeltet om mindre avløpsanlegg. Det går mye tid til behandling av utslippsøknader og å informere hytte-eiere om hva som er tillatt.

Spredt avløp er et veldig interessant og miljønyttig fagområde. Men å drive med tilsyn på anlegg som ikke er bygd i henhold til gjeldende VA-miljø/blader og er noe helt annet enn saksbehandling. Derfor bestemte Ringeby kommune seg for å sende sine saksbehandlere på kurs i kommunalt tilsyn av mindre avløpsanlegg organisert i regi av Norsk Vann og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Det var veldig lærerikt, og ikke minst viktig for å bygge et bredere fagnettverk.

Men to dager med kurs var ikke nok etter vårt behov, så vi leide inn ekstern kompetanse for å ta oss ut på en praksisdag med tilsyn ut i

feltet. Praksisdagen var litt av en tankevekker. Ikke bare på de tekniske aspektene (figur 1), men også når det gjelder nødvendig tidsforbruk i slike saker. Og ikke minst når det gjelder kontakten med anleggseieren. Moderne tilsyn i henhold til gjeldende regelverk krever teknisk kompetanse.

Vi klarte å gå over 5 avløpsanlegg på en dag. Dette har vi brukt som grunnlag for å regne ut hvor mye tid og kapasitet vi trenger for å føre tilsyn. Tar vi som utgangspunkt at vi i Ringebu kommune får muligheten å drive med tilsynet som fulltidsjobb, så tar det 2 år for å kartlegge alle registrerte anlegg. Fordi her i Gudbrandsdalen er det hvert fall snøsikkert fra desember til april og er det ikke før mai-måned vi kan komme i gang med tilsyn og det er slutt på tilsynet slutten av oktober måned. Vi burde klare oss med ett år, men å jobbe med tilsyn på fulltid er ønsketenkning. Vi skal tross alt drive med dette ved siden av alle andre vann- og avløpsarbeidsoppgaver. Vi ser for oss å bruke 50 % av arbeidstida til tilsyn. Resterende 50% vil da gå til driftsoppgaver, investeringsprosjekter, saksbehandling av utslippstillatelser og alt annet VA-relatert som akutt må tas hånd om. Her er administrativt behandling og oppfølging av eventuell pålegg om utbedring ikke med i beregningen.

Så lenge vi har midler til finansiering og politisk forankring for gjennomføring av et slik oppryddingsprosjekt så er dette gjennomførbart. Status pr. i dag er at vi holder på å utarbeide en tilsynsplan for opprydding i spredt avløp som skal vedtas politisk.

For øyeblikket har vi også et prosjekt på gang hvor det skal etableres et felles avløpsanlegg for 40-45 husholdninger (200-250 PE). Vi krever mer og mer helhetlige løsninger for eksisterende (hytte) områder og VA-planer for regulerte områder, istedenfor å se på hvert eneste utslipps-søknad som en sak for seg selv.

Den største utfordringen vi har er å overbevise ikke-sakkyndige personer om at oppryddingen er nødvendig og at anlegget ikke renser godt nok som følge av lang brukstid. Å bruke vannkvaliteten som argument for oppryddingen

Figur 1. Eksempel på anlegg som er gått ut på dato.

blir en vanskelig begrunnelse, fordi med noen få unntak er vannkvaliteten bra i kommunale vannforekomster her. Det er derfor viktig med gode fagargumenter for å skape politisk bæreevne for å frigjøre midler til prosjektet. Å motivere anleggseiere til å bruke mellom 100-150.000,- kroner på et nytt avløpsanlegg blir selvsagt ofte vanskelig når eksempelvis naboene driver med dyrehold og ikke er så nøye med gjødselhåndteringen.

For øvrig gjelder kapasitetsmangel ikke kun for kommunens tilsynspersonell. Ved pålegg om utbedring skal et nytt anlegg prosjekteres av en nøytral fagkyndig person. Men vi ser likevel positiv på saken. For de fleste oppfattes private avløp som noe diffust. Og det er akkurat det det handler om: diffust utslipp. Det føles godt å ha kommet i gang med litt opprydding.